

۲۰۱۷/۱۲/۰۲

پوهندوی آصف بهاند

د افغانستان د تیارو له پاره یوه بله ډیوه

د محمد تنها پي اچ ډي «PH.D»

زما په قهرمانانو کې یو محمد تنها دی

زما له پاره قهرمان هغه څوک نه دی چې د خدای مخلوق په عذابوي او د ژوند له نعمت څخه یې محروموي، زما له پاره قهرمان هغه څوک دی چې د خدای مخلوق ته د ښه ژوند کولو او د وطن د آبادولو علمي لارې چارې ښيي او د ښه ژوند کولو، پرمختګ آسانتیاوي ورته برابروي او...
زما په قهرمانانو کې یو محمد تنها دی.

محمد تنها دري کاله او اته میاشتې مخکې له خپل وطن افغانستان څخه، د امیدونو له یو کاروان سره د جرمني هڼور پوهنتون ته د لوړو زدکړو او نویو تجربو د تر لاسه کولو په پار راغلی و او دا دی اوس په هسکه غاړه او د خپلو خلکو او وطن له پاره لا نورو هیلو سره ډک لاس د خدمت له پاره چمتو شو.
محمد تنها نه یوازې د ځان او خپلې کورنۍ له پاره د ویاړ یوه شمله شوه، بلکې د ټولو افغانانو او ټول وطن له پاره ویاړ شو او له ټولو نه وړاندې د افغانستان د پوهنتوني کورنۍ او علمي کورنۍ او د هغوي د اصلي ټاټوبي کابل پوهنتون له پاره، چې په افغانستان کې د پوهنتونونو مور گڼل کیږي؛ د ویاړ داسې هسکه څوکه گڼل کیږي لکه د پامیر او شمشاد هسکې څوکي.
« PH.D » ډگري محمد تنها دفاع کړه، خوشاله زه یم ورته او داسې ورته خوشاله یم، لکه خپله مې چې دفاع کړې وي.

د پاڼو شمیره: له 1 تر 5

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

له تاندي ځوانې نه را ديخوا مي، د ژوند په لومړيتوبونو کې يو لومړيتوب د لوړو زدکړو سر ته رسول و، هغه هم د «PH.D» په کچه، تر ام اي (M.A) پورې ورجگ شوم، په برياليتوب سره مي هغه هم دفاع کړ، بيا کوردننه د «PH.D» د زدکړو له پاره آسانتياوي نه وي. بيا وروسته چې پتنگان را ورسيدل هر څه سره گډ وې شول، د روزگار ناخالو وچ کړل، د جفا گانو بادونو په هوا کړل او...

اوس پوهنتوني او علمي کړيو ته گران او ما ته گران محمد تنها زما ارمان پوره کړ. نن (۲۰۱۷/۱۲/۰۱) سهار مي د ده د بريالي دفاع پر خبر سترگې خوږې شوي. کوم بل دوست ليکلي و، خو ما د ده فيسبوک پاڼې ته سر وړېسکاره کړ، هلته مي د ده په قلم دا **متن** له څو عکسونو سره تر سترگو شو:

«پرون مي د آلمان هانوور پوهنتون د هستوي او وړانگو فزيک له څانگې څخه له پوره درې کاله او اته مياشتو څېړنيز او تدريسي کار وروسته، په اعلي درجه خپله ډوکتورا دفاع کړه. د ډوکتورا موضوع مي «د کابل او هغه ته څېرمه سيمو په تيرو، اوبو، خاوره او هوا کې د يورانيمو، توريمو، پوتاسيمو او رادون اندازې مالومول» وو. په دې څانگه کې وروستي ډوکتورا له نن څخه پوره ۴۳ کاله دمخه، پوهاند ډاکټر عبدالحی نظيفي د پخواني يوگوسلاويا د بلگراد له ښار څخه اخيستي وه. په دې تړاو يو بل نامي خبر هم سته خو د ډېسمبر په ۱۲ به يې د پوهنتون له رسمي اعلان څخه وروسته درته ووايم. د کورنۍ، خپلوانو، خاصو نږدې ملگرو او مخلصو آشنايانو له مينې او اخلاص څخه جار سم چې په مادي او معنوي هڅو يې تر دې ځايه را ورسولم. خدای مو په عزتونو لره. توبيت مي زښته برابر ده، ورکړئ زرونه چې ډوکتوراوي ډېرې سي!»

After 3 years and 8 months of research work, I successfully defended my PhD. « Thank you all individuals who helped me in one way or another in reaching this milestone. Special thanks goes to my distinguished professors and lovely colleagues »

کله مي چې دا خبر تر پايه ولوست، د سترگو حويلې مي له خوښۍ نه را نمجنه شوه. په زړه کې مي او پر ژبه باندي مي پر له پسې داسې تکراريدل:

داسې يې انگيرم لکه خپله مي چې د ډوکتورا ډيگري دفاع کړې وي او سند مي يې تر لاسه کړی وي.

استاد ډاکټر تنها ته د خپل خان او خپلې کورنۍ له خوا، د افغانستان د علمي او پوهنتوني کورنۍ د يو غړي په توگه د زړه له کومې مبارکي وایم او هيله څرگندوم چې په کومه انساني او وطني مينه چې ښاغلي تنها خپلې زدکړې پای ته ورسولې، په هماغې مينې سره خپلې همدا زدکړې د وطن او خلکو د آبادۍ او ښيرازۍ له پاره وکاروي او د وطن د نوي نسل په روزلو کې لا کارنده ونډه واخلي.

د پاڼو شميره: له 2 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

يادونه: دلېکنې د ليکنيزې ښې پازوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په ځير و لولئ

ما تر اوسه استاد ډاکټر محمد تنها له نږدې نه دی لیدلی، حتی د فیسبوک ملگرتیا هم نه سره لرو، بشپړې ما هیڅ ونه پېژنی؛ خو د میدیا او ځینو دوستانو له برکته د ده افکار او خبرې تر ما پورې هم کله، کله رسیدلي دي، زما پام ور اوښتی دی، ډیری ښې د کار خبرې او ډیر نوي علمي نظریات لري، په تیره له نوي نسل او د هغوی له زدکړو او روزني سره د ده لیونی مینه ډیره د پاملرنې وړ مسأله ده.

ما پخوا هم په زړه کې غوټه کړې وه چې د استاد تنها په علمي شخصیت او د ځوان نسل له روزلو سره د ده پر مینې به داسې یوه څه لیکم لکه محمود مرون، ثنا ساپی او... ته مې چې لیکلي و. اوس دا دی د استاد تنها د بريالي فراغت په پار به زه یوڅو کرښې ولیکم:

محمد تنها څوک دی؟

د استاد ډاکټر محمد تنها بیوگرافي هر چیرې چې په مخه راغلي، ما کاپي کړې ده. اوس مې چې پر تلیزه بیا کتنه پرې وکړه، تقریباً ټول هماغې یوې مرجع نه کاپي شوي ده. ما ته یې د لومړي ځل له پاره د ۲۰۱۵ کال د جون په اولسمه (۱۷) نیټه په لومړیتوب کې دغه متن په مخه راغی:

«محمد رحمت الله تنها اندر د قضاوت پوه مولوي میرزاخان عاطفي زوي دی. نوموړی د کابل پوهنتون د ساينس په پوهنځي کې د فزيک په څانگه کې استاد دی او علمي رتبه يې پوهنيار ده. افغان هستوي فزيکپوه محمد رحمت الله تنها د غزني ولايت د اندرو ولسوالي اصلي اوسيدونکی دی. خو د ۱۳۶۲ لمريز کال د سلواغې په دويمه نيټه يې د کابل په ښار کې دې نړۍ ته سترگی غړولي دي. لومړنی او ديني زده کړې يې له خپل پلار څخه زده کړي او په يوولس کلنۍ کې د سويې د آزموينې په تيرولو سره اووم ټولگي ته تللی، مانا دا چې زده کړې يې په ښوونځي کې له اووم ټولگي څخه پيل کړې دي. په ۲۰۰۰ زيږيديز کال کې د خيرخاني مېني د غلام حيدر خان له عالي ليسي څخه وتلی او په ۲۰۰۱ کال کې يې د کابل پوهنتون د ساينس پوهنځي د فزيک په څانگه کې زده کړې پيل کړې. استاد په ۲۰۰۴ زيږديز کال کې د همدې پوهنځي د فزيک له څانگې څخه په لوړه درجه وتلی او په ۲۰۰۵ زيږديز کال کې يې په همدغه څانگه کې د استاد په بڼه په خپله دنده پيل کړې او تر اوسه هم په همدې دنده پاتې شوی دی. نوموړي د خپلې دندې په موده کې د نړيوالي اتومي انرژي ادارې په بېلابېلو نړيوالو فيلوشپونو کې گډون کړی. نوموړی په ۲۰۰۸ کال کې د يوه تحصيلي بورس څخه په استفادې سره د آلمان هيواد ته ولاړ چې هلته يې په هستوي فزيک کې خپل د ماسټري سند تر لاسه کړ او له ۲۰۱۱ تر ۲۰۱۴ پورې په کابل پوهنتون کې د استادي تر څنگ د افغانستان اتومي انرژي کميسيون د هستوي ټکنالوژۍ مشر هم پاتې شوی. نوموړی له د ۲۰۱۴ کال له اپرېل را په دېخوا د خپلو ډوکټورا زدکړو لپاره بيرته آلمان ته تللی او هلته د هانوور پوهنتون کې د علمي غړي او ډوکټورا محصل په حيث دنده تر سره کوي. نوموړي د ۲۰۱۴ اگسټ کې د آلمان فزيکپوهانو ادارې لخوا جوړشوي سمینار کې په گډون او د خپلو څېړنو د پایلو په وړاندې کولو سره په لمړي ځل د يوه افغان په حيث د افغانستان په استازيتوب په نړيوالو هستوي څېړنو کې برخه واخيسته. د څېړنو پایلو يې چې د افغانستان په اړه وي د گډونوالو خاص پام ځانته را وړاوه او په همدې سره يې ده ته د آلمان فزيکوالو اتحاديې غړيتوب هم ورکړ. استاد اتومي او هستوي فزيک پوه دی او له افغان هستوي فزيک پوه پوهاند ډاکټر عبدالحي نظيفي سره يې په گډه د کابل پوهنتون لپاره د هستوي فزيک په اړه په پښتو ژبه دوه کتابونه ليکلي او چاپ شوي دي. د استاد تنها اندر گڼ شمېر مقالې په ځينو ملي او نړيوالو مجلو او ويبپاڼو کې خپرې شوي. استاد په ډېرو نړيوالو کانفرانسونو او سمینارونو کې گډون کړی او په ځينو هغو کې يې بشپړه ونډه اخيسته ده. نوموړي د يوه کال لپاره له ۲۰۱۰ تر ۲۰۱۱ پورې په برلين کې آلمان تر ټولو ستر او د نړۍ دريم ستر هستوي لابراتوار کې د يوه کال لپاره د څېړندوی په بڼه کار کړی، د نوموړي ځيني ليکنې د نړيوال اتومي انرژي اژانس په کتابتون کې هم د ماخذ په توگه کارېدلي دي. ډېری ليکنې يې د ده په مورنۍ ژبه پښتو باندې دي چې ډېری يې په پښتو ويبپاڼو لکه: بی بی سي او پښتو اخبارونو او مجلو کې خپرې شوي دي.

په پښتو، دري او انگرېزي باندې روانې خبرې او ليکنې کولای شي او په عربي، آلماني او اړودو ژبو پوهېږي، خو ليکنې نشي پرې کولای. نوموړی دا محال د آلمان هانوور پوهنتون کې د خپلو ډوکټورا زده کړو د ترسره کولو لپاره په څېړنو بوخت دی. په دې وروستيو کې د نوموړي په هڅو افغانستان د فزيکپوهانو د ټولني غړيتوب تر لاسه کړ.»

زه خپله د نوي نسل د نوي او مدرني روزني سخت پلوي يم او ښايسته ډير کار مې هم ورته کړی دی. ما چې له ۲۰۱۵ کال راپه دې خوا د استاد تنها نظریات لیدلي او تعقيب کړي دي، بيخي ډيره سلنه ورسره موافق يم. د استاد ډاکټر محمد تنها کوم نظریات چې زما له نظره تير شوي دي، د هغو په استناد ویلاي شم چې استاد تنها یو ریښتینی او هېواد پال ښوونکی دی. پر نوي نسل باندې زړه سوی، له هغوی سره بیساري مینه او د هغوی د مدرني او سالمې روزني فکر؛ دا د استاد تنها د هلو ځلو هغه ځانگړنې دي چې ده هره ورځ عملي کړي دي.

په رسمي او شخصي ډول د پوهې د ترلاسه کولو دومره ليوال دی چې ما يې تر اوسه ساری نه دی ليدلی. د استاد تنها د همدې ليوالتيا څو **بيلگې**، چې ځينې يې انتقادي بڼه هم لري، دلته وړاندې کوم چې ما ډير پخوا کاپي کړې او ساتلي وې:

«د آلمان او اتریش اکاډميکو همکاريو ادارې د نړۍ ټولو هيوادونو له پوهنتونونو سره په څېړنيز ډگر کې اکاډميکي همکاري لري، خو د افغانستان په برخه کې يې څراغ سور دی. مونږ ته يواځې خبرې او د بل تخريب را پاته دی، زما په گډون د پوهنتون هر استاد فکر کوي چې دی جناب تر ټولو پوه دی، کله د ارسټو خبرې په خپلو ويناوو کې کوټ کوي او کله هم د انشتاين، خو د څېړنو چې پوښتنه ورنه وکړی داسې ورته ښکاري لکه سړی چې په دوزخ کې له چا د شريخ پوښتنه وکړی. مونږ د نړۍ په څېړنيزه او اکاډميکه کورنۍ کې دايمي غيرحاضرین يو، که مو په دې ډگر کې حاضرې پوره نکره، نو بويه چې تر قيامته به خلک مونږ ته د پسونو په سترگه گورئ»

«پښتون لالا!»

ستا د اکثريت دعوه به هله ومنو چې ته تر نورو ډېر له ښوونځي او پوهنځي فارغ کړې، ډېر پوځ ته ولېږې او ډېرو مېرمنو ته په ټولنيزو او زدکړيزو چارو کې برخه ورکړې. داسې نو نه کېږي چې ډېر ښوونځي به ته سوځوي، په دې کمو محصلينو کې به دې نيم ځاندرېبي وي، په پوځ کې به په نشت حساب يې، مېرمن به دې کور کې تړلې وي او بيا به هم ته گېله من يې چې ولې مې خلک په اکثريت نه مني. لالا مې سي اکثريت او اقليت د تنو په شمېر نه، د سرونو په شمېر منل کېږي، را وپېښ سه يويشتمه پېړۍ سوې، اوس مې نه ماغزه حکومت کوي. پښتونه! رب خو دې نور پوه کړه، زړه دې را خوړين کړ.

«... کوربان مو سم! د اسلامي امت او اسلامي ورورگلوې په نامه ولاکه له سره څه موجود وي، که دې په ځان خوا بدېږي، نو له هر ممکن فرصت څخه په استفادې سره ځان په پياوړي اقتصاد، ساينس او ټکنالوژي سمبال کړه، تر کله به د اسلامي ورورگلوې په نامه په خپل هيواد کې د عربو نيابتي جگړه کوو؟ په لياز د خدای خپل افکار خو مو هسي وراسته دي، خو د نوي نسل افکار مه ورستوي!!!»

افغان ساينسپوه محمد تنها د ۲۰۱۵ کال د اکتوبر په شپږمه د کوم څلوربول د ليکنې پر اساس په خپله پاڼه کې **داسې** وليکل:

«نوي څېړنې ښيي چې که څوک مازي لير خاشه کوښښ وکړي، نو کولای شي ښه شين خر له ځانه جوړ کړي. نن مې د دغو څېړنو يو ژوندی مثال وليد، ځوان راته ويل چې ستا دا زدکړې هيڅ گټه نلري، ځکه ته په کفري ملک کې زدکړې کوي.»

«دلته مې له پوهنتون سره چنې ووهلې چې سوريایي کډوالو تر څنګ به زه دا خپل افغان کډوال هم درولم چې پوهنتون کې شامل شي، ول ښه. په روانه پښتو مې دوه اونۍ د مخه خبرتيا خپره کړه چې ملگرو راشي چې د پوهنتون داخله کې مرسته درسره وکړم. پرون په ټاکلي وخت او ځای حاضر وم، يو ساعت تېر سو، ۷ سوري او ۴ ايرانيان راغلل، د افغانانو درک نه وو. د دويم ساعت په پيل کې دوه هزاره وطنوال چې دلته يې مزدورکاري کوله راپيدا سول، د ختو پوزه يې را جوړه کړه، له پوهنتون څخه ناهيلی را ووتم په ځان او پښتنو مې لانت وايه چې د گادې تمځای مخې ته يوه کوټه افغان ځوانان ولاړ دي او د هرې تېرېدونکې نجلی په کاليو، بوټونو او کش و پش پوچ نظريات ورکوي، يوه ډله يې بيا کلک په سياست کې نښتي چې هله غني د پښتنو حق په هزارو وخور او... هي! په الله بالله چې هر څوک د تعليم په ځای پښتون په خوسا قومي سياست، ډزنو سياسي مظاهرو او ناندریو او تشو باتو باندي بوخت کړي، د پښتون تر ټولو ستر دښمن دی. دا ځوانان له چا الهام اخلي؟ خو له همدا يو څو بوتلانو چې د تعليم او سریتوب په ځای يې د خپلې شخصي عقدي په اساس خوسا سياست کې ښکېل کړي.

پښتون لالا! نور په وچ زور دولتونه نه چلېږي، که غواړې هم دولت ولري او هم عزت، تعليم دې يواځينی لاره ده، که سيال نسوي، څوک دې په سرو کې نه شماري! مړه دې وي بېغیرته غيرتياں»

«پښتون صيب، عرض شود به خدمت شما که...»

سړ کال د کانکور آزمويڼي لپاره د غزني له جاغوري ولسوالۍ څخه ۴۰۰۰ کسانو چې ۱۸۰۰ يې نجوني دي نوم ليکنه کړې. په دې کې د آب بند شريف له جهادي ولسوالۍ ۴۰ کسانو او د گيلان رحمته الله عليه له ولسوالۍ ۱۰۰ کسانو نوم ليکنه کړې چې ټول يې الحمد الله برېتور ځوانان دي او پېغله نسته پکې، همداسې يې د نورو پښتنو ولسواليو درواخله.

آبڼه، نو چې ته د خپل ښوونځي سپڅونکي تاليب ته د ادبي برستن کي شپه ورکوي، ته چې د خپل ښوونځي پيسو غله ته ملي او قومي مشر وايي، ته چې خپل او پردي د دين په متر اندازه کوي، ته چې په خپله په خپل ځان او مروند خولي لگوي، ستا چې کابل او غرب مېشتی زدنې فعال تاليب دی (ټول نه)، ستا چې انجنير، ډاکټر او آن د پوهنتون وستاډ د تاليب چمچه وي، ته چې له هر حساب په تعليم کي وروسته او جگړه کي مخکي يې، نو په دې کي د هزاره، ازبک، تاجک او بل څه گناه ده؟ ته ولي د خپلي ناراستی او سر ناخلاصی پره پر بل اچوي؟

پښتون لالا د خدای روی مي دروری! در جار مي کړي، ستا لمړی دښمن ښار مېشتی غل قومي مشر، کابل مېشتی مړ سترگی باټو زدنې فعال او غرب مېشتی د کلیسا خیرات ته پروت تاليب فکره پښتون دی، ته ولاکه په دې مخته ولاړ سي چې خپل ځان مظلوم او نور ظالم وښيي، تر هر چا دمخه ته په خپله په ځان ملامت يې، ته خپل سرلاری د پوهي او انسانیت په تله نه، بلکه د تعصب او دینکاری په تله تلي (🙄):
پښتونه! حال دي تر دغو بدتر سه» 🙄

په دا دومره موده کي چې زه د استاد ډاکټر محمد تنها علمي هڅي او لیکنې تعقیبوم، د نورو برخو تر څنگ يې درنه برخه د ده علمي لیکنې دي. زه د دې علمي صلاحیت نه لرم چې د یوه فزیک پوه په علمي مقالو او لیکنو د کره او ناکره يا علمي او غیر علمي قضاوت وکړم؛ خو د پوهي د لاری د یو لاروي په توگه مي تل د استاد تنها علمي مقالې په ډیره مینه لوستلې دي، ورنه مستفید شوی يم. دغه يې د څو علمي څېړنيزو مقالو بیلگي اوپتي دي:

– لوري زده کړي: د **افغانستان** په اکاډمیکه کورنی کي نااعلان شوي جگړه،

– د لورو زده کړو پر **بهیر** د چاپیریال اروايي اغېز،

– د نوي **درسي** کال د پیل په پلمه،

– لوري **زدکړي**: بورسونو ته کله غوښتنلیک ورکول مناسب دي،

– یو هېواد **کله** اټومي وسله جوړولای او کارولای شي؟

– لوري **زدکړي**: په نړیوال څېړنيز او ملي فکري ډگر کي غیر حاضره کورنی،

او...

پای

د پاڼو شمیره: له 5 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزې ښې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکي په څیر و لولئ